

Ваня Зидарова
АСПЕКТИ НА ДИАЛОГА ПРИ ВИРТУАЛНОТО
ОБЩУВАНЕ
(Диалогът в коментарните рубрики)

Vanya Zidarova
ASPECTS OF DIALOGUE IN VIRTUAL COMMUNICATION
(The dialogue in the comment sections)

Dialogue as a form of communication is part of virtual communication on the Internet. Comments are a type of dialogue that is characterized by distance between communicators, indirectness and one-way communication. Linguistically, commentary is a written form of spoken speech, in which almost all communicative practices inherent in oral speech are observed. In this study, comments on the Facebook pages of four entertainment television shows are analyzed. The speech strategies and linguistic devices used in the comments as a dialogic form are analyzed.

Keywords: virtual communication, Facebook communication, dialogue, written conversational speech

Навлизането на интернет в живота ни отдавна е факт. За добро или за лошо дигиталното общуване все повече се налага като доминираща форма за комуникация и тази форма се превърна в неизменна част от езиковата ни практика. Този факт стана причина да се появят редица научни изследвания, посветени на спецификата при дигитално общуване (Коцев 2016, Коцев 2017, Кирова 2001, Кирова 2010, Кирова 2017, Костова, Добрева 2011, Пехливанова, Буров 2010, Грозева, Минкова 2011, Динчев 2022,

Тодорова 2015 и др.). Неформалният характер на общуването в дигитална среда поражда някои специфични речеви практики: пренебрежение към книжовните норми, използване на специфични графични знаци, внасяне на силна експресивност чрез различни езикови и неезикови средства. Чрез компенсаторни механизми се преодолява отсъствието на пряк визуален контакт между събеседниците. „В интернет до голяма степен са заличени границите между устна и писмена комуникация, заличени или разширени са границите на това, което възприемаме като правилно и неправилно при употребата на езика“. (Коцев 2016: 4). Спецификата при общуването в дигитална среда е в това, че то е по-близо до устната разговорна реч, но се осъществява в писмена форма. Освен това дигиталната система позволява да се използват (освен традиционната азбука и графика) различен тип средства, които са неприложими при устно общуване. Това сравнително ново по форма общуване Р. Коцев определя като „трети вид речево взаимодействие – писмена разговорна реч, която съдържа сходни черти както с писмената, така и устната реч, но притежава и редица свои особености (Коцев 2016: 5). Този вид речево общуване се характеризира със специфики в лексикално, стилистично, морфо-синтактично отношение. Графичните, словообразователните и морфо-синтактичните особености на писмената разговорна реч в интернет пространството са подробно анализирани от Р. Коцев в неговата докторска дисертация (Коцев 2016).

Комуникацията в дигиталното пространство много често се реализира под формата на диалог, като адресатът в този диалог може да бъде изключително разнообразен. Адресант пък може да стане всеки, който пожелае да вземе отношение по даден въпрос. Диалогът представлява разговор между двама или повече събеседници на конкретна тема. Той е основен начин за излагане на мнения на отделния човек относно даден проблем, ситуация и т.н. Комуникацията се осъществява в разговорна форма, която може да бъде писмена или устна. За разлика от добре премерената реч диалогът е открит за всякакви отклонения – може да се ак-

центрира върху един или друг детайл на темата, може да се свързва с други теми, да прави смислови отклонения, да се прехвърля от една тема на друга. Затова диалогът е на практика безкраен разговор, както е безкрайно многообразието на гледни точки и аргументи, В процеса на взаимното общуване ролите на комуникаторите се променят постоянно – адресантът става адресат и обратно. В зависимост от пространствено-времевите параметри на ситуацията диалогът може да пряк или косвен. При прекия диалог е налице директна пространствено-времева връзка между комуникаторите, а при косвения комуникаторите разменят мнения от дистанция. Прекият диалог най-често се осъществява в устна форма, тъй като комуникативните обстоятелства позволяват това, докато косвеният диалог е опосредстван и се осъществява обичайно в писмена форма. Диалогът като форма на речева комуникация получава широки възможности за реализация в интернет пространството. Напълно приемаме обобщението на Л. Кирова, че речевите практики в социалните мрежи включват особености като употреба на аудио или визуален знак, употреба на български и английски езиков код, използване на латиница като графичен код, допускане на неграмотно говорене/писане, склонност към оказинално словотворчество (Кирова 2017).

Обект на нашето изследване е една речева форма – диалогът, реализиран в една от интернет формите за общуване – коментарите. Самата природа на интернет предоставя огромни възможности за диалогизиране с различни публикации, авторски позиции, новинарски съобщения, а може би най-благодатни за влизане в диалог са социалните мрежи. Те предоставят възможност на всеки потребител да коментира дадена публикация или да репликира предходно изказване. Затова и ние сме се спрели на Фейсбук страниците на четири развлекателни телевизионни предавания: „Ергенът“ 2023 (Е) <https://www.facebook.com/ergenat.btv/>, „Hell’s Kitchen“ 2023 (ХК) <https://www.facebook.com/hellskitchenbulgaria/>, „Черешката на тортата“ 2023 (ЧТ) <https://www.facebook.com/chereshkata.na.tortata/> и „Игри на волята“

(2023) (ИБ) <https://www.facebook.com/igrinavoliata/>. Изборът ни е продиктуван от следните обстоятелства: Фейсбук е най-популярната социална мрежа у нас, избраните телевизионни формати са с голяма обществена популярност, съдържанието на форматите се отличава с провокативен характер, социалната мрежа дава широк достъп до коментари и максимално разнообразно представяне на участниците в комуникацията, различни форми на себеизразяване, позволена е езикова креативност и нормативна небрежност, съчетават се лингвистични и нелингвистични комуникативни средства. Дискурсните практики в социалните мрежи са анализирани от Л. Кирова, която, възприемайки определението на Тео Ван Дайк, че всеки дискурс е „комуникативно събитие, ставащо между говорещия и слушащия в процеса на комуникативно действие в определен времеви, пространствен контекст“ (Ван Дайк 1978: 259-336 цит. по Кирова 2017). Л. Кирова анализира дискурса в интернет пространството с оглед на три характеристики: като форми на социална практика, като текст и като дискурсна практика“ (Кирова 2017).

Диалогичният дискурс в коментарите се отличава със следните особености: възпроизвежда готови образи и тестове, позволява употреба на визуални знаци и емотикони, има подчертан емоционално-експресивен характер и е израз на субективна позиция по даден въпрос. Езиковото поведение има емоционална мотивираност и внушава широка палитра от емоции: възхищение, одобрение, съгласие, несъгласие, омраза, подигравка, ирония. Независимо от писмената си форма коментарът е много близък до устната разговорна реч и такива нейни особености като елипса, пренебрежение спрямо книжовните норми и пунктуация, употреба на експресивна лексика, употреба на диалектизми.

Диалогът при коментарите е еднопосочен и асинхронен. Комуникаторите не са в пряка връзка и често единият е пасивен, виртуален участник. Това обикновено е самото предаване, неговите участници и продуценти. Активна страна е публиката на предаването, която доминира в диалога и определя развитието му. Общуването до голяма степен е анонимно, защото много от

участниците се включват не с истинското си име, а с никнейма си. Този колективен адресант има различна социална и професионална вътрешна принадлежност, заявява различни пристрастия, и воденето на диалог е еднопосочно. Когато не става въпрос за вътрешен вторичен диалог, обикновено адресатът (конкретен пост във Фейсбук страницата) не се включва с обратна връзка в диалога. Адресатът при еднопосочния диалог е обичайно продуцент на предаването, участник в предаването, водещ. Потребителите се обръщат директно към него, въпреки че не се очаква отговор.¹ *За мен ти си най-достойният победител! (ИБ), Вече никой не го интересува фалишвото ви шоу и фалишивите ви герои (Е), Защо в реалитата, които по принцип трябва да ни забавляват, вкарвате такива личности, които отвращават? (ЧТ), Браво Евгени!!! Великолепен сте!!! Много успехи и любов защото го заслужавате!!! (Е), Вдигнахте летвата за следващия сезон (ХК), Стига вече сте ги давали, не ги харесвам и двамата са измамници (Е), И без 100 000 лв. ти ще бъдеш един ден много повече и от майстора готвач на хелс китчън (ХК), Голям зор ще видиш с това дебелоглаво девойче! (Е), Ако може да няма „звезди“, и ако го направите пак 3 пъти седмично по час половина ще е екстра. Просто по 3 часа на епизод идват в по-вече. (ХК), това предаване е всичко нагласено според мен трябваше да спечели виолета 100 000 лв (ХК), Ivo Dimchev 🖐 заради теб си го върнах да го гледам (ЧТ), Супер идея, по региони, за да опознаем нашата кухня. А тя все още съществува, не само Кошмарите, уважаеми Г-н Манчев. Разчитаме на Вас. (ЧТ), ... Еййй Лисицо такава 😁😁😁 ! Отдалеч си „опичаш“ плакета! Дано ти приседне, ако го спечелиш (ЧТ).*

При вътрешния диалог обикновено в разговор влизат двама или повече от коментиращите, като се изразява съгласие или несъгласие с изразено мнение. Въпреки че може да се срещнат одобрения от типа „Браво!“, „Точно така!“, „И аз така мисля“, „Прав сте“, по-често се разгорещява вътрешен конфликт: *Ами като не ви харесва формата никой не ви кара да следвате стра-*

¹ В примерите са запазени правописът и пунктуацията на оригиналния текст.

ницата (ИВ), *Не сме те оторизирали да се изказваш от името на ЦЯЛА България.* (ИВ). Типична черта на диалога при коментарите е обръщението на „ти“ към непознатия събеседник, съпроводено с обидни квалификации: *Кой знае вие, какви сте мишки, ама тука се правите на интересни. – Мишка си ти!* (ЧТ), *вземи си смени стила на селска пръчка виж се на какво приличаш и не ми обяснявай кой на какво не може да се опре смешко вземи се гръмни* (ИВ), *аз точно в този момент ще ти тегля един блокаж, че ми простееш нещо!* (ЧТ), *смешко бегай легай! Мишко анонимна* (ЧТ), *Ти на какво приличаш бе боклук?? Скрил си си лицето с тела на снимките, толкова си грозен, чак огледалата не знам как не са се счутили* (ИВ).

Ругатни, вулгаризми, груби обиди и подигравки са често явление в рамките на диалога. Анонимността на комуникаторите позволява да се нарушават етичните и социалните норми. *Смърт за мръсния сърбин вън от България мръсен сърбин* (ИВ), *Тъп си като гадулка* (Е), *Лигла смотана!* (Е), *ох, нещастничке...* (Е), *Злобарка!* (ЧТ), *Шматка!* (Е), *Наивница* (Е), *Страшно тъпо парче!* (Е), *Ама много си загубен!* (ХК), *Като вас дърта лисица, засрамете се не ви отива на годините* (ЧТ), *Тази злоба някой ден ще ви убие тъпанари !* (ИВ)

Когато бива употребена особено цинична или обидна дума, авторът прибегва до специални знаци, за да не бъде блокиран от системата за език на омразата: *бабе, трай. нито една проскубана коко*ка няма да ми казва какво да правя. дори и ти... . – Бабе ма аз се гордея, че съм баба ,но ти никога няма да се възпроизведеш бе пед@л* (ИВ), *Много двулично ла@но се оказа този льо-льо.* (ХК), *спри да ми спамиш ма овц@* (ИВ), *излезе долнопробна к....а този смотаняк...* (ХК), *имаше много по-добри, но сме дуп@ давци* (ИВ), *Нещо не ме грабна тази тикл@* (ЧТ)

Често спорът приключва с препоръка да се изключи дисканционното, да се напусне страницата, да се смени канала, да се избере друга телевизия: *стига си се заяжда а и може да се махнеш от страницата* (Е), *епа махай се от страницата* (ХК), *като не ви харесват не ги следете.* (ЧТ). Особено разпространено е да се сложи точка на диалога, като се изтъкне неграмот-

ността или неосведомеността на събеседника: „Най добрия. – Сложи тире между двете написани думи висшиске – Открий си правописната грешка, а иначе намираме кусури на другите“ (ИБ), *Вижте Google уважаема госпожо!* (ЧТ). При вътрешните диалози също често се среща критика по отношение на езиковата култура на събеседника. *Първо се учим как да пишем на български, после се обясняваме във фейсбук.* (ИБ), „*нетие*“ са три думи: не ти е, а „на среща“ е една: *насреща*. И на Вас май не Ви е мястото на места, на които се изразяваме писмено. (ХК), *вземи парите и ги инвестирай в правописен речник* (ЧТ), *За човек, незнаец къде да постави главни букви се изказват сякаш сте някой* (ЧТ), *и твоите не са по различни ☺ – Твоите, пише се с И, за множествено число* (ЧТ), *Четенето с разбиране не Ви е силна страна.* (ЧТ).

Доколкото диалогът в коментарите е максимално близо до устната разговорна реч, нормално е в него да се употребяват типични за неофициалната устна реч изразни средства като разговорна, експресивна, диалектна и жаргонна лексика. *Любимките и всичките там хаха бахти падението на Генчо, срам братче* (Е), *Джуджди е голяма терца!* (ЧТ), *Докато има балами, ще има и тарикати (да правят с тях каквото си искат, за едни пикливи пари)* (ИБ), *ее ти ся такива работи ли ша ма караш да праа?* (ИБ), *Чалгария на макс , а Маестрото беше изфичкан от кадър* (Е), *Бааааа тоя наркоман къъъ са начатка снощи!* (ЧТ), *Пак ще са някои гъзоръки готвачи дето не знаят от коя страна се държи вилницата.* (ЧТ), *Ама то кухите лейки откъде да знаете... Загубеняци.* (ИБ), *А тя, какво? Чуди се на кого да се бодне!* (ЧТ), *Много готино интервю. Ети беше мега яка.* (Е) *Спокойно ще спиш, злобар!* – *Ти да го духаш.* (ЧТ), *твой проблем, работи над себе си. – като каква ми даваш наклон на шапката!?! Айде, у лево!* (ЧТ), *Тука направо кифленски чалъми* (ЧТ), *Не, че е сърбин а просто защото е мазно интригантско копеленце което продуцентите направиха победител.* (ИБ), *Еми.....простакеса!* (ЧТ).

Фриволността на общуването в коментарите често води до езиково заиграване, словесни каламбури и употреба на оказионализми. Така се привлича вниманието и се проявява своеобразно

словотворчество. *И да не е тя, пак ще има някой да ни инфлуенсва...*(ИБ), *Гнусното леке Явор Дрогаров.....защо му се прави PR???* (ЧТ), *Пак напомним с въздух епилати, които си повръщат червата при 5 минути натурално натоварване и силиконови кифльоци* (ИБ), *Толкова ангажирана холивудка, да си губи времето в България???* (ИБ), *Дали не се нуждае от хихиатър, това същество* (ЧТ), *Пак ли тези противари?* (ИБ), *След това ще бяга през глава от Ергенчо* (Е), *Същият противяга като Иво Димчев!* (ЧТ), *Да, така се възстановява репутето до следващия път, когато направи някой зулум* (ЧТ), *Префърцуня, язък за първото ми впечатление* (ЧТ), *Як селджар* (ХК), *Този какво си помисли че неговия ресторант е единствения и че всички могат да си позволят неговите изчекнати готвеници.* (ХК), *Да си признай едва го изтърпявам този мазньоч!* (ЧТ), *Неприятно, говорородушено (няма такава дума, но...)* (ЧТ), *Тоя татуиран пеперуд как не млъкна за малко* (ЧТ), *мисиркис, не мисис* (ЧТ).

В диалозите се търси и фонетична близост с устната реч чрез удължаване на гласни и съгласни, елизия на фонемите, пародиране на езикови грешки, диалектен изговор. *Оф, Джуджи е ужасТнааа... такава дразнещо хилене, направооо... лигавицина.* (ЧТ), *Тая русата жена е ужассссссс* (ЧТ), *И кво ша праим там* (ИБ), *ОстарЕ и акъл не събра! лошо да си първосигнален, но зависи с кви сигнали си!!☺* (ЧТ), *Тва повторение ли е ..*(ЧТ), *Дванадесет думи в речника, но философства като доцент, а колко е компетентен за вишУту,оxxxxxxx ...*(ЧТ), *Еиийй такива хора вървят напред за съжаление!!!* (ЧТ). Много разпространено е имитирането на различни диалектни изговорни особености с иронична цел, но има и случаи, в които пишещият просто следва собствения си некнижовен изговор. Среща се и стилистично имитиране на характерната реч, присъща на популярни в обществото личности (например Симеон Саксбурготски, Бойко Борисов). Конкретно преднамерената имитация на елементи от устната реч разглежда подробно Ст. Буров (Буров 2021).

Въпреки че диалогът се води в писмена форма, съществува почти пълно пренебрежение към пунктуационното оформление в съответствие с езиковите норми. Неправилната пунктуация може

да се дължи на обективната неграмотност на пишещия, но може да бъде израз и на небрежност по отношение на нормите, която пишещият смята за допустима при този вид общуване. Най-често се среща прекаляване с пунктуационните знаци (повече от един удивителен или въпросителен знак), неуместна употреба на главни букви (негласно е прието, че при дигиталното общуване писането с главни букви съответства на семантично-фонетичното акцентиране върху думата или на повишаването на тон в устната реч), липса на пунктуация изобщо или грешна пунктуация. *Е който и да е там отново нЕма да го гледам!!!* (ИБ), *Ауууу, страшна работа!!!! Хахаха, голяма новина!!!* (ИБ), *Аз, лично, се смея САМО когато има нещо смешно. Около нея НЯМА такова* (ЧТ), *Отначало беше от млади хора които не бяха известни така беше и в Бигбрадър в сърваивар в черешката на тортата и други обаче извесните им харесаха славата и парите и всички предавания ги направиха с извесни което не е правилно* (ИБ), *или има БОЛЕСТНО СЪСТОЯНИЕ, на което не обръща внимание* (ЧТ), *нищо, че е ОТ СЕЛО* (ЧТ), *ПЪЛНО РАЗОЧАРОВАНИЕ!* (ИБ), *Неможе да готви но може да яде Не може да твори но може да краде Говори много но не казва нищо Сmee се но няма за какво Еиийй такива хора вървят напред за съжаление!!!* (ЧТ), *Не мога да я понеса..и не я гледам то кикотене то лиготии...* (ЧТ). От примерите се вижда, че не само пунктуационните норми не се спазват, но и правописните грешки са нещо обичайно. На употребата на главните букви в нететикета специално внимание обръща В. Петров, разграничавайки няколко типа употреби (Петров 2021). Той обособява следните видове употреба: класическа употреба на главни букви в нета (за маркиране на говорене на висок глас, крещене), прагматична употреба (за привличане на вниманието към текста), стилистична употреба (за да се акцентира върху ключови думи в текста), интелектуална употреба (за отбелязване – много често иронично – на допуснати правописни грешки от друг потребител).

В графично отношение често се прибегва до латиница или се пише на английски език, като английските думи може да са изписани и на кирилица. *Bravo!!!* (ИБ), *vas pak kakvo vi barka* (Е),

Brawo na stanislaw zasluji si chestno pobedata (ХК) *Ei toa kristiqn e bahti i jenata* (ХК), *Тоалетите като за снимки за pornhub*, но иначе *готвим* (ЧТ), *Istinska zvezda e Bakalova* (ИБ), *Ту мач дойдоха, да.* (ЧТ), *Екзактли* (ЧТ), *Фен на Джуджу forever* (ЧТ). Видимо е, че когато се пише на български език с латиница, употребата на буквите е доста произволна и не се съобразява с установените правила за транслитерация. Този начин на писане, за съжаление, се е наложил в дигиталното общуване и при други форми на комуникация. Т.нар. „методиевица“ (названието е на В. Марковски, цит. по Кирова 2001) понякога е функционален отговор на софтуерни препятствия (Кирова 2001). Не може да се отрече, разбира се, и елементът на мода, актуалност, бягство от традиционното. Употребата на латиница и на английски език далеч надхвърля пространството на интернет и се наблюдава в ежедневната ни практика и в заобикалящата ни езикова среда. В коментарите често се срещат и непунктуационни знаци като емотикони, кльомба @, видеоклипчета, картинки и снимки.

От направените тук наблюдения се вижда, че коментарите като страна в диалогичния обмен споделят речевите и езиковите практики, присъщи на социалните мрежи по принцип. Грубият много често език се обуславя до голяма степен от анонимността на общуването. Въпреки непознатия, нефиксиран и често анонимен адресат в коментарите се наблюдава специфична „интимност“ на общуването. Коментиращият си позволява говорене на „ти“, груби квалификации, влизане в диалогичен спор със събеседника, който всъщност е анонимен и пасивен. В езиково отношение речта в коментарите, въпреки писмения си характер, се доближава максимално до устната разговорна реч.

БИБЛИОГРАФИЯ

Буров 2021: Буров, Ст. Относно имитацията на устна реч в интернет комуникацията. – В: Проблеми на устната комуникация, 2021, том 12, бр. 1, 39–54. // Burov 2021: Burov, St. Otnosno imitatsiyata na usna rech v internet komunikatsiyata. – In: Problemi na ushnata komunikatsiya, 2021, tom 12, br. 1, 39–54.

Грозева 2011: Грозева, М. Езикът в интернет. София: ЛЦР. // Grozeva 2011: Grozeva, M. Ezikat v internet. Sofia: LTsR.

Динчев 2022: Динчев, Г. Комуникацията в интернет. София: Институт за независими дигитални изследвания и технологии. // Dinchev 2022: Dinchev, G. Komunikatsiyata v internet. Sofia: Institut za nezavisimi figitalni izsledvaniya i tehnologii.

Кирова 2001: Кирова, Л. Диграфията в писмената практика на българските потребители на интернет. <<https://litenet.bg/publish3/lkirova/digraphia.htm>> [9.07.2023] // Kirova 2001: Kirova, L. Digrafiyata v pismenata praktika na balgarskite potrebiteli na internet. <<https://litenet.bg/publish3/lkirova/digraphia.htm>> [9.07.2023].

Кирова 2010: Кирова, Л. Езикът на BG инфо поколението. София: Галик // Kirova 2010: Kirova, L. Ezikat na BG info pokolenieto. Sofia: Galik.

Кирова 2017: Кирова, Л. Дискурсни практики в социалните мрежи. <<https://litenet.bg/publish3/lkirova/diskursni.htm>> [4.07.2023] // Kirova 2017: Kirova, L. Diskursni praktiki v sotsialnite mrezhi. <<https://litenet.bg/publish3/lkirova/diskursni.htm>> [4.07.2023].

Костова, Добрева 2011: Костова, М., Добрева, А. Езикови средства за постигане на комуникативната цел в интернет форум-изказването. – В: Проф. д-р Върбан Вътв 70 години. Юбилеен сборник. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 281–286. // Kostova, Dobрева 2011: Kostova, M., Dobрева, A. Ezikovi sredstva za postigane na komunikativna cel v internet forum-izkazvaneto. – In: Prof. dr Varban Vatov 70 years. Yubileen sbornik. Veliko Tarnovo: UI “St. st. “Kiril I Metodiy”, 281–286.

Коцев 2016: Коцев, Р. Българският език като функционираща система в интернет комуникацията. <<https://www.academia.edu/30949643/>> [15.07.2023]. // Kotsev 2016: Kotsev, R. Balgarskiyat ezik kato funktsionirashta sistema v internet komunikatsiyata <<https://www.academia.edu/30949643/>> [15.07.2023].

Пехливанова, Буров 2010: Пехливанова, П., Буров, Ст. Между писмената и устната комуникация (Наблюдения върху езика във форумите на интернет). – В: Проблеми на устната комуникация, 2010, кн. 8, 41–51. // Pehlivanova, Burov 2010: Pehlivanova, P., Burov, St. Mezhdupismenata i ushnata komunikatsiya (Nablyudeniya varhu ezika v forumite na internet). – In: Problemi na ushnata komunikatsiya, 2010, kn. 8, 41–51.

Петров 2021: Петров, В. Главните и малките букви в българската разговорна реч в интернет. – В: Проблеми на устната комуникация,

2021, том 12, бр. 1, 295–316. // Petrov 2021: Petrov, V. Glavnite i malkite bukvi v balgarskata razgovorna rech v internet. – In: Problemi na ushnata komunikatsiya, 2021, том 12, br. 1, 295–316.

Тодорова 2015: Тодорова, Б. Лингвистични аспекти на компютърно опосредстваната комуникация. Благоевград: УИ „Неофит Рилски“. // Todorova 2015: Todorova, B. Lingvistichni aspekti na kompyutarno oposredstvanata komunikatsiya. Blagoevgrad: UI “Neofit Rilski”.

Тодорова 2018: Тодорова, Б. Словотворчеството в компютърно опосредстваната комуникация. – В: Българска реч, кн. 1, 92–101. // Todorova 2018: Todorova, B. Slovtvorchestvoto v kompyutarno oposredstvanata komunikatsiya. – In: Balgarska rech, kn. 1, 92–101.